फक्त कार्यालयीन उपयोगाकरिता

सत्यमेव जयते

दृष्टीक्षेपात नागपूर विभाग
सन २०२४- २०२५

महाराष्ट्र
MAHA DES
अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय,
नियोजन विभाग,महाराष्ट्र शासन,
प्रादेशीक कार्यालय,नागपूर.

फक्त कार्यालयीन उपयोगाकरिता

सत्यमेव जयते

दृष्टीक्षेपात नागपूर विभाग
सन २०२४- २०२५

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय,
नियोजन विभाग,महाराष्ट्र शासन,
प्रादेशीक कार्यालय,नागपूर.

प्रस्तावना

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई अंतर्गत अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय,प्रादेशिक कार्यालय,नागपूर यांचेकडून "दृष्टीक्षेपात नागपूर विभाग" हे प्रकाशन सन २०२४-२५ या संदर्भ वर्षाकरिता प्रकाशित करण्यात येत आहे.

सदर प्रकाशनात नागपूर विभागातील नागपूर, वर्धा,गोंदिया,भंडारा,चंद्रपूर आणि गडचिरोली या जिल्ह्यातील विविध सामाजिक व आर्थिक क्षेत्रांतील विविध घटकांच्या ठळक बाबी दृष्टीक्षेपात आढावा या प्रकाशनात घेण्यात आलेल्या आहेत.

विभागातील सहाही जिल्हा सांख्यिकी कार्यालय, नागपूर, वर्धा,गोंदिया,भंडारा,चंद्रपूर आणि गडचिरोली यांचे कडून प्रकाशीत करण्यात आलेल्या "जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन २०२५" या प्रकाशनातील आकडेवारीचा उपयोग सदर प्रकाशन प्रकाशीत करण्यासाठी करण्यात आलेला आहे.

सदर प्रकाशन हे नागपूर विभागाची काही ठळक बाबीबाबत सामाजिक व आर्थिक स्थिती दर्शविणारे प्रकाशन असल्यामुळे यातील आकडेवारी विभागासाठी उपयुक्त ठरेल अशी अपेक्षा आहे.

दिनांक -

(डॉ. सु. हे. आग्रेकर)
सहआयुक्त
अर्थ व सांख्यिकी आयुक्तालय,
प्रादेशीक कार्यालय, नागपूर .

<u>अनुक्रमणिका</u>

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
१	विभागाचा संक्षिप्त आढावा	१ -७
२	नागपूर विभाग व महाराष्ट्राची तुलनात्मक माहिती २०२४-२५	८- १३
३	भौगोलिकक्षेत्र २०११ जनगणना नुसार	१४ -१४
४	पर्जन्य(सरासरी)	१४ -१४
५	प्रशासकीय रचना	१४ -१४
६	स्थानिक स्वराज्य संस्था	१४ -१४
७	लोकसंख्या जनगणना २०११	१४ - १६
८	कृषी	१६ - १७
९	जमीन वहीती धारण क्षेत्र	१७ - १७
१०	अंशत व पूर्णता सिंचन क्षमता निर्माण झालेले पाठबंधारे प्रकल्प व त्या खालील क्षेत्र (जून २०२४)	१८ - १८
११	वीज	१८ - १९
१२	पशुसंवर्धन (पशुधन २०१९)	१९ - १९
१३	वाहतूक व दळणवळण	१९ - १९
१४	नोंदणीकृत कारखाने व रोजगार (संदर्भ वर्ष २०२५)	१९ - २०
१५	सहकार क्षेत्र	२० - २०
१६	सार्वजनिक आरोग्य	२० - २०
१७	शिक्षण	२१ - २१

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
१८	आदिवासी कल्याणकारी योजना (आश्रमशाळा)	२१ - २१
१९	मागासवर्गीय कल्याणकारी योजना (वस्तीगृहे)	२१ — २१
२०	तांत्रिक शिक्षण	२१ - २२
२१	दारिद्रय रेषेखालील ग्रामीण कुटुंबे	२२ - २२
२२	जिल्हा उत्पन्न अंदाज (२०२३-२४) चालु किंमतीनुसार	२२ - २२
२३	जिल्हा उत्पन्न अंदाज (२०२३-२४) स्थिर किंमतीनुसार	२२ - २३
२४	रस्त्याची लांबी	२३ - २३
२५	सार्वजनिक वितरण व्यवस्था	२३ - २३

दृष्टीक्षेपात नागपूर विभाग सन २०२४-२५

नागपूर विभागाचा संक्षिप्त आढावा

सन १८५३ पर्यत अमरावती आणि आसपासचा प्रदेश,ज्याला पूर्वी "व-हाड"म्हणून ओळखले जायचे तो हैद्राबाद येथीलनिजामाच्या अंमलाखाली होता.निजामाचे अराजक बघून ब्रिटीश वसाहतअधिका-याने या प्रदेशाचा प्रत्यक्ष ताबा घेवून सन १९०३ मध्ये व-हाड मध्ये प्रांताला जोडला.

सन १९५६ मध्ये मराठी भाषा बोलल्या जाणा-या प्रदेशांच्या एकीकरणासाठी विदर्भ क्षेत्राचा समावेश मुंबई राज्यात करण्यात आला.मुंबईचे सन १९६० मध्ये भाषेंच्या आधारावर महाराष्ट्र व गुजरात यामध्ये विभाजन करण्यात आले आणि मराठी बोलणारा विदर्भ हा महाराष्ट्राचा एक भाग झाला.

विदर्भ हा महाराष्ट्र राज्याच्या नैऋत्येकडे असणारा प्रदेश असून त्याचे नागपूर व अमरावती असे दोन उप विभाग आहेत.नागपूर विभागाच्या पश्चिमेस अमरावती विभाग (पश्चिम विदर्भ), पूर्वेस छत्तीसगढ राज्य, उत्तरेस मध्यप्रदेश राज्य व दक्षिणेस तेलंगणा ही राज्ये आहेत.

हवामान

राज्यात उष्णकटीबंधीय मोसमी हवामान आहे. समुद्रसपाटीपासून सरासरी उंची ३१० मी असून समुद्रापासून दूर असल्यामुळे नागपूर विभागातील हवामान शुष्क व थोडे उष्ण असते. मार्चपासून अंगाची लाहीलाही करणारा उन्हाळयाचा पारा मे महिन्यात सर्वात वर असतो. या काळात नागपूर विभागात उच्चतम तापमान ४७अंश सेल्सियसपर्यत वर जाते. तरहिवाळयात नोव्हेंबर ते जानेवारी मध्ये नागपूर विभागाचे न्यूनतम तापमान ८ अंश सेल्सियसच्या खाली जाते. नागपूर विभागात जूनच्या सुरूवातीला पाऊस येतो.सन २०२४ मध्ये नागपूर विभागातील वार्षिक सरासरी पर्जन्यमान १३७४ मि.मि. इतके आहे.

भौगोलिक क्षेत्र व प्र शासकीय रचना

नागपूर विभागाचे एकूण भौगोलिक क्षेत्रफळ ५१ हजार चौ. कि.मी. आहे. नागपूर विभाग हा प्रशासकीय सुविधेसाठी नागपूर,वर्धा,भंडार,गोंदिया,चंद्रपूर व गडचिरोली या सहा महसुली जिल्ह्यांत विभागला आहे. स्थानिक प्रशासनासाठी नागपूर विभागाच्या ग्रामीण भागात ६ जिल्हा परिषद, ६३ पंचायत समित्या व ३६५२ ग्रामपंचायती आहेत. तर नागरी भागात २ महानगरपालिका,४१ नगरपरिषदा, १ कटकमंडळ व ४१ नगर पंचायती आहेत. महाराष्ट्राची उपराजधानी असलेल्या नागपूर शहरात वने, खनिकर्म,रोजगार हमी योजना व वस्त्रोद्योग या महत्वाच्या शासकीय विभागांची क्षेत्रिय मुख्यालये आहेत.

तसेच नागपूर येथे मल्टी मोडल इंटरनॅशनल एअरपोर्ट हब (मिहान) हा महत्वाकांक्षी प्रकल्प ४३५४ हेक्टर परिसरात विस्तारीत आहे. त्यामध्ये इंटरनॅशनल एअरपोर्ट हब एअरपोर्ट, स्पेशल इकॉनॉमिक झोन (सेझ), २००

मेगावॅट क्षमतेचे औष्णिक ऊर्जा केंद्र, माहिती तंत्रज्ञान पार्क (आय टी क्षेत्र), आंतराष्ट्रीय विद्यालय व सेझ अंतर्गत आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील २५०० खाटांच्या व्यवस्थेसह सुपर स्पेशालिटी हॉस्पिटल उभारण्यात आलेला आहे. असा हा बहु आयामी प्रकल्प जागतिक स्पर्धेत भारताला मानाचे स्थान प्राप्त करून देईल.

लोकसंख्या

लोकसंख्येच्या बाबतीत नागपूर विभागाचा राज्यात पाचवा क्रमांक असून २००१ -२०११ या दहा वर्षात विभागाची लोकसंख्या १०.०३% ने वाढली. विभागात दशवार्षिक वृध्दीदर सर्वात जास्त नागपूर जिल्हयाचा (१४.४%) असून सर्वात कमी वर्धा (५.१८%) या जिल्हयाचा आहे. जनगणना २०११प्रमाणे नागपूर विभागातील ग्रामीण लोकसंख्येचे प्रमाण ५७.८४% असून नागरी लोकसंख्येचे प्रमाण ४२.१६% आहे.

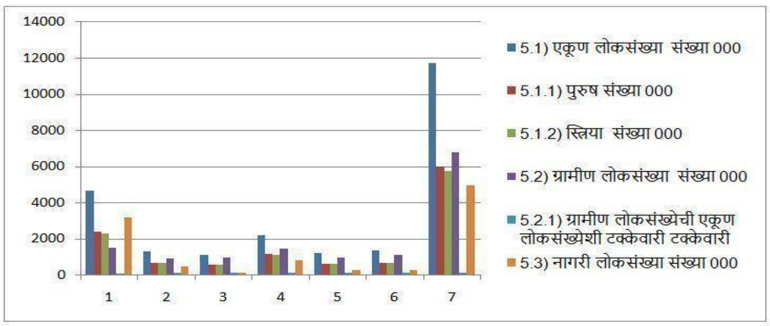

लोकसंख्येची घनता

सन २०११ च्या जनगणेनुसार राज्यातील अन्य महसूली विभागांच्या तुलनेत नागपूर विभागात लोकसंख्येची घनता सर्वात कमी (२२९ व्यक्ती/प्र.चौ. किमी) आहे.नागपूर विभागात लोकसंख्येची घनता नागपूर जिल्हयात (४७०) सर्वात जास्त तर गडचिरोली जिल्हयामध्ये (७४) सर्वात कमी आढळते.

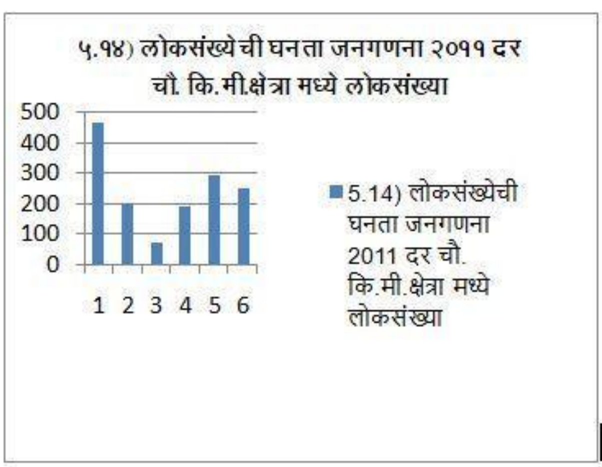

स्त्री — पुरूष प्रमाण

नागपूर विभागात स्त्री — पुरूष प्रमाण ९६४ असून स्त्री — पुरूष प्रमाणात नागपूर विभाग हा अन्यविभागांच्या तुलनेत आघाडीवर आहे. विभागात सर्वात जास्त स्त्री —पुरूष प्रमाण गोंदिया जिल्हयामध्ये ९९८ इतके आढळले.तर सर्वात कमी प्रमाण वर्धा जिल्हयात ९४६ आढळते.

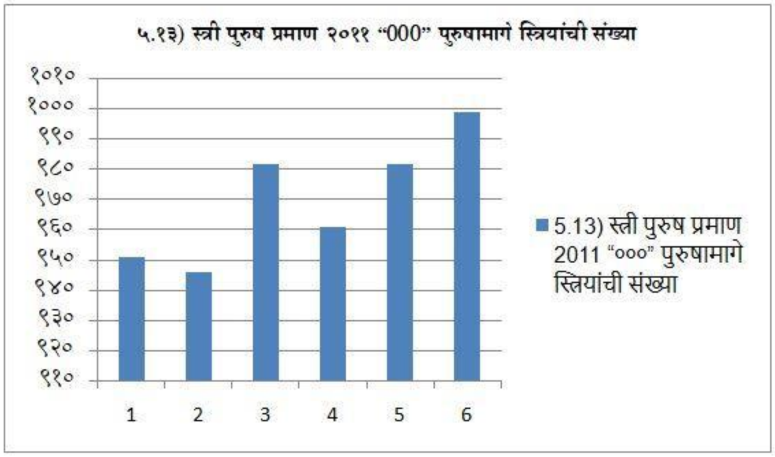

सारक्षता दर

नागपूर विभागात साक्षरतेचे प्रमाण ८४.५% असून नागपूर विभाग राज्यात दुस-या क्रमांकावर आहे. नागपूर विभागात सारक्षतेचे प्रमाण नागपूर जिल्हयात सर्वात जास्त ८८.४% तर गडचिरोली जिल्हयात सर्वात कमी ७४.४% आढळले.त्याचप्रमाणे विभागात पुरूष साक्षरता ९०% असून स्त्री साक्षरतेचे प्रमाण ७८.९%हे.

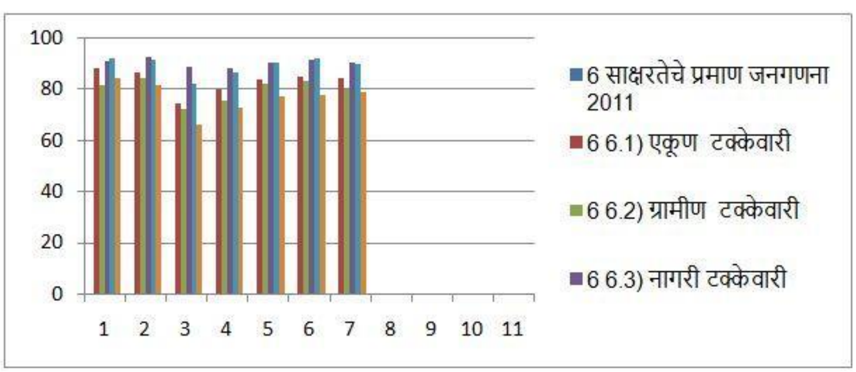

जिल्हा उत्पन्न अंदाज

चालू किंमतीनुसार सन २०२३-२४ या वर्षाचे नागपूर विभागाचे अंदाजीत एकूण स्थूल उत्पन्न ३७८३६७ कोटी रूपये असूनदरडोई स्थूल उत्पन्न रू. ३२१२२०.५४ कोटी रूपये आहे. तर सन २०२३-२४ नुसार निव्वळ उत्पन्न ३३०१७२ कोटी रूपये असून दरडोई निव्वळ उत्पन्न २८०३०४.६५ आहे.

कृषी व संलग्न कार्ये

नागपूर विभागात सन २०२४-२५ या संदर्भ वर्षात एकूण पिकाखालील क्षेत्र २६८६.९५ हजार हेक्टर असून त्यापैकी निव्वळ पेरणी क्षेत्र ९००.७९ हजार हेक्टर तर दुसोटा क्षेत्र ५४६.९२ हजार हेक्टर इतके आहे. नागपूर विभागात प्रामुख्याने तांदूळ, गहू, तूर, सोयाबीन,कापूस,चना,संत्रा इत्यादी पिके घेतली जातात.

सन २०२४-२५ मध्ये विभागामध्ये तृणधान्य पिकांचे क्षेत्र११४८.४९ हजार हेक्टर, कडधान्य पिकांचे क्षेत्र ४७४.८१ हजार हेक्टर, तेलबिया पिकांचे क्षेत्र ३००.२९, हजार हेक्टर, कापूस पिकांचे क्षेत्र ६४२.८ हजार हेक्टर, इतके आहेत.

वने

नागपूर विभागात एकूण जंगलव्याप्त क्षेत्र १२५१.९हजार हेक्टर इतके असून, त्यामध्ये ताडोबा व्याघ्र प्रकल्प (चंद्रपूर) पेंच व्याघ्र प्रकल्प,(नागपूर) बोर व्याघ्र प्रकल्प व अभ्यारण्य,(वर्धा) गोरेवाडा व्याघ्र प्रकल्प इत्यादी मोठे व्याघ्र प्रकल्प आहेत.

पशुसंवर्धन

सन २०१९ च्या पशुगणनेनुसार विभागामध्ये एकूण ३९४४(हजार) इतके पशुधन आहे. त्यामध्ये गाई – बैलांची संख्या २०५२ (हजार), म्हशी व रेडे ४४७(हजार), शेळया –मेंढया १४१६ (हजार), आणि कोंबडया व बदके ४२४६ (हजार), इतके आहेत.

विभागामध्ये एकूण ३६ सर्व पशु चिकित्सालये, ३९६ पशु दवाखाने, ३१ फिरती पथके आणि ३५४ मदत केंद्र (पशुवैद्यकीय प्रथमउपचार केंद्र) इत्यादी सुविधा उपलब्ध आहे.

जलसिंचन

विभागामध्ये मोठे जलसिंचन प्रकल्प, मध्यम प्रकल्प आणि लहान पाठबंधारे प्रकल्प विहीरी व उपसा सिंचन योजनेव्दारे नदी नाल्यावर प्रप बसवून सिंचन केले जाते. विभागामध्ये एकूण मोठे १७ आणि ५३ मध्यम प्रकल्प आहेत. सदर प्रकल्पाचे एकूण लाभक्षेत्र अनुक्रमे ५९० हजार हेक्टर व ३४९.१९ हजार हेक्टर आहे.तसेच सिंचनाखालील एकूण ओलीत क्षेत्र १२५८.६९ हजार हेक्टर तरनिव्वळ ओलीत क्षेत्र ९००.७९ हजार हेक्टर आहे.

ऊर्जा

महाराष्ट्र शासनाच्या चार औष्णिक विद्युत प्रकल्पांपैकी कोराडी, खापरखेडा व चंद्रपूर हे तीन प्रकल्प नागपूर विभागात आहेत. नागपूर विभागात वीज पुरवठा केलेली एकूण १०५ शहरे आणि ७९०२ गावे आहेत. मार्च २०२५ अखेर नागपूर विभागात एकूण १२७३६.४१ दशलक्ष कि.वॅ.तास (घरगुती, वाणिज्यीक,कृषी, औद्योगिक,इतर इ) विजेचा वापर करण्यात आलेला आहे.

परिवहन व रस्ते

परिवहन सुकर होण्याच्या दृष्टिने नागपूर विभागातील नागपूर शहरामध्ये नागपूर मेट्रो ही ६५% सौरऊर्जेचावापर असलेली जगातील पहिली मेट्रो प्रणाली उभारण्यात आलेली आहे.हा प्रकल्प सुमारे ४१ कि.मी. लांबीचा आहे.

मार्च २०२५ अखेर सार्वजनिक बांधकाम विभाग व जिल्हा परिषंदाच्या देखभालीखाली एकूण रस्त्यांची लांबी सुमारे ६२६३५.६२ इतकी आहे. तसेच १३६४.८८ कि.मी.लांबींचा रेल्वे मार्ग आहे.

उद्योग

नागपूर विभागातील, नागपूर या जिल्हयामध्ये मोठया प्रमाणात औद्योगिकरण सुरू आहे.मिहानहब इ.औद्योगिक क्षेत्रात गुंतवणूक आकर्षित करण्याचे प्रयत्न सुरू आहेत. विभागामध्ये सन २०२४-२५ अखेर पर्यत एकूण २०३३ नोंदणीकृत कारखाने असून त्यापैकी २००९ चालू कारखाने आहेत. त्यातील एकूण कामगार संख्या २५०१४३ इतकी आहे.

विभागामध्ये २ सहाकरी साखर कारखाने असून ९ सहकरी सुत गिरणी आहे.

सहकार

विभागामध्ये मार्च २०२५ अखेर एकूण ११९७८ इतक्या सहकारी संस्था असून त्यापैकी २११६ प्राथमिक सहकारी संस्था असून २७४८ बिगर कृषी सहकारी संस्था कार्यरत आहेत. मार्च २०२५ अखेर प्राथमिक कृषी सहकारी संस्थेने एकूण १३४६९९लाख इतका पत पुरवठा केलेला आहे.

आरोग्य

मार्च२०२५ अखेर नागपूर विभागात एकूण ८८सार्वजनिक रुग्णालये कार्यरत असून २४७ दवाखाने आहेत. प्राथमिक आरोग्य केंद्रे ३४६ असून १७२६ प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्रे आहेत. तर ५० प्राथमिक आरोग्य पथके आहेत.

सन २०२४-२५ मध्ये १४८४२३ इतक्या जिवीत जन्मांची नोंद करण्यात आलेली असून ९३४६५ इतके मृत्यु नोंदविण्यात आलेले आहेत. तर २७६९ बालमृत्युची नोंद करण्यातआलेली आहे.

शिक्षण

मार्च २०२५ अखेर नागपूर विभागात एकूण ९६७९ प्राथमिक शाळा असून त्यामध्ये १३१२ हजार विद्यार्थी शिक्षण घेत आहे.तसेच माध्यमिक व व उच्च माध्यमिक च्याएकूण ३७८६ शाळा असून त्यामध्ये ६५० हजार विद्यार्थी शिक्षण घेत आहे. विभागात ७८३ उच्च शिक्षणमहा विद्यालये, ५४ तंत्रनिकेतने, आणि ७८ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था कार्यरत आहे.

महत्वाचीतीर्थक्षेत्र/पयर्यटन ठिकाणे

नागपूर विभागात, नागपूर जिल्हा स्थित दिक्षाभूमी, सिताबर्डी किल्ला, नागलोक इंस्टिटयूट ऑफ बुध्दीझम,हजरतताजुद्दिन बाबा दर्गा, नगरधन किल्ला,रामटेक येथील मंदिरे तसेच वर्धा जिल्हयातील बापूकुटी व पवनार आश्रम.भंडारा जिल्हा स्थित पवनी येथील बौध्द स्तूप, गडचिरोली येथील लोक बिरादरी प्रकल्प हेमलकसा, चंद्रपूर येथील ताडोबा व्याघ्र प्रकल्प इत्यादी महत्वाचे पर्यटन स्थळे असून दरवर्षी जंगल पर्यटनासाठी मोठया प्रमाणावर पर्यटक येतात.

****

दृष्टीक्षेपात नागपूर विभाग २०२४-२५				
अ.क्र.	**बाब**	**परिमाण**	**विभाग**	**महाराष्ट्र**
१	२	३	४	५
एक	**प्राकृतिक रचना**			
१	**भौगोलिक स्थान - (संदर्भ वर्ष – २०२४-२५)**			
	१.१ उत्तर अक्षांश	अंश	२१.१४	१६.४ – २२.१
	१.२ पूर्व रेखांश	अंश	७९.१	७२.६ – ८०.९
	१.३ क्षेत्रफळ	००० चौ.कि.मी.	५१	३०८
२	**प्रशासकीय रचना - (संदर्भ वर्ष – २०२४-२५)**			
	२.१ जिल्हे	संख्या	६	३५५$
	२.२ तालुके	संख्या	६४	५३४
	२.३ शहरे (गणना शहरांसह)	संख्या	१०५	४०,९५९
	२.४ एकूण गावे	संख्या	८५०८	४०,९५९
	२.५ पैकी निर्जन गावे	संख्या	१२९२	२,७०६
दोन	**स्थानिक स्वराज्य संस्था - (अस्थायी संदर्भ वर्ष – २०२४-२५)**			
१	महानगरपालिका	संख्या	२	२९
२	नगरपरिषदा	संख्या	४१	२४७
३	नगरपंचायती	संख्या	४१	१४७
४	कटकमंडळे	संख्या	१	७
५	पंचायत समित्या	संख्या	६३	३५१
६	ग्रामपंचायती	संख्या	३६५२	२७,७८२
तीन	**लोकसंख्या (जनगणना) २०११**			
१	ग्रामीण	हजार	६८००	६१,५५६
२	नागरी	हजार	४९५५	५०,८१८
३	एकूण	हजार	११७५४	१,१२,३७४
४	पुरुष	हजार	५९८६	५८,२४३
५	स्त्रिया	हजार	५७६८	५८२४३
६	स्त्रिया प्रती हजार पुरुष	संख्या	९६४	५४१३१
७	अनुसूचित जातींची लोकसंख्या	हजार	१९०२	१३२७६
	७.१ एकूण लोकसंख्येशी प्रमाण	टक्के	१४.४२	११.८
८	अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या	हजार	१६९५	१०५१०
	८.१ एकूण लोकसंख्येशी प्रमाण	टक्के	१४.४२	९.४
९	घनता (लोकसंख्या प्रती चौ.कि.मी.)	संख्या	२४०	३६५
१०	**साक्षरतेचे प्रमाण**			
	१०.१ ग्रामीण	टक्के	८०.३२	७७.०१

दृष्टीक्षेपात नागपूर विभाग २०२४-२५				
अ.क्र.	**बाब**	**परिमाण**	**विभाग**	**महाराष्ट्र**
१	२	३	४	५
	१०.२ नागरी	टक्के	९०.६४	८८.६९
	१०.३ एकूण	टक्के	८४.५३	८२.३४
	१०.४पुरुष	टक्के	९०.६४	८८.३८
	१०.५स्त्रिया	टक्के	७८.९	७५.८७
११	दारिद्रय रेषेखालील ग्रामीण कुटुंबे २०२३	लाख	७	४५.१९
चार	**जिल्हा उत्पन्न अंदाज (२०२२-२३)**			
१	**चालु किंमतीनुसार**			
	१.१ एकूण उत्पन्न (स्थूल)	कोटी रु.	३,७८,३६७	४०५५८४७
	१.२ दरडोई उत्पन्न (स्थूल)	कोटी रु.	२,८६,१५४	३१९४७४
	१.३ एकूण उत्पन्न (निव्वळ)	कोटी रु	३,३०,१७०	३५३७९६८
	१.४ दरडोई उत्पन्न (निव्वळ)	कोटी रु	२,४९,७०३	२७८६८१
२	**स्थिर किंमतीनुसार**			
	२.१ एकूण उत्पन्न (स्थूल)	कोटी रु.	२,२८,२३०	२४३५२५९
	२.२ दरडोई उत्पन्न (स्थूल)	कोटी रु.	१,७२,६०७	१९१८२२
	२.३ एकूण उत्पन्न (निव्वळ)	कोटी रु	१,९७,६८६	२१०७५९७
	२.४ दरडोई उत्पन्न (निव्वळ)	कोटी रु	१,४९,५०७	१६६०१३
पाच	**कृषी (संदर्भ वर्ष - २०२४-२५अस्थायी)**			
१	भौगोलिक क्षेत्र	हजार हेक्टर	४५२६.२	३०७५८.२
२	जंगलव्याप्त क्षेत्र	हजार हेक्टर	१२५१.९	५१६२.९
३	जंगलव्याप्त क्षेत्राचे भौगोलिक क्षेत्राशी प्रमाण	टक्के	२७.६६	१६.७८
४	**शेतीला उपलब्ध नसलेली जमीन**			
	४.१ बिगर शेती वापरा खालील	हजार हेक्टर	२५५.६	१७७२
	४.२ पडीत आणि लागवडीलायक नसलेली	हजार हेक्टर	१५२.६	१९८४.९
	४.३ एकूण (४.१ + ४.२)	हजार हेक्टर	४०८.२	३७५६.९
५	**पडीत जमीन व्यतिरिक्त लागवड न केलेली इतर जमीन**			
	५.१ कायम गुरे चरण व इतर	हजार हेक्टर	३८०.२	१४४९.२
	५.२ झाडे-झुडपांखालील	हजार हेक्टर	९.४	२७६.१
	५.३ लागवडीलायक परंतु पडीत	हजार हेक्टर	७.२१	१०११.२
६	**पडीत जमीन**			
	६.१ चालू पड	हजार हेक्टर	८६.६	१५२९.६
	६.२ इतर पड	हजार हेक्टर	११३.४	१२१७.५

दृष्टीक्षेपात नागपूर विभाग २०२४-२५				
अ.क्र.	**बाब**	**परिमाण**	**विभाग**	**महाराष्ट्र**
१	२	३	४	५
७	**पिकाखालील क्षेत्र**			
	७.१ पिकाखालील निव्वळ पेरणी क्षेत्र	हजार हेक्टर	९००.७९	१६३५४.३
	७.२ दूसोटा/ तिसोटा क्षेत्र	हजार हेक्टर	१२५८.६९	८३१३.१
	७.३ एकूण पिकाखालील क्षेत्र	हजार हेक्टर	२६८६.९५५	२४६६६७.३
८	**ओलिताखालील क्षेत्र**			
	८.१ निव्वळ ओलीत क्षेत्र	हजार हेक्टर	९००.७९	उना
	८.२ एकूण ओलीत क्षेत्र	हजार हेक्टर	१२५८.६९	उना
९	**महत्वाच्या पिकाखालील क्षेत्र**			
	९.१ तृणधान्ये	हजार हेक्टर	११४८.४९	६९५३.०८
	९.२ कडधान्ये	हजार हेक्टर	४७४.८१	४९७९.०९
	९.३ तेलबिया	हजार हेक्टर	३००.२९	३११.९७
	९.४ ऊस	हजार हेक्टर	४.०८९	११६७.०४
	९.५ कापूस	हजार हेक्टर	६४२.८८	३९६३.४२
१०	**पर्जन्य (सरासरी)**	मि.मी.	१३७४.००	१०७५.३०
११	**जमीन वहीती धारण क्षेत्र (संदर्भ कृषी गणना २०१५-१६)**			
	११.१ क्षेत्र २ हेक्टर पेक्षा कमी	हजार हेक्टर	९७१	९२२०
	११.२ क्षेत्र २ ते १० हेक्टर	हजार हेक्टर	११७२	१०१२५
	११.३ क्षेत्र १० हेक्टर पेक्षा जास्त	हजार हेक्टर	९८.१३	११६२
सहा	**अंशत व पूर्णता सिंचन क्षमता निर्माण झालेले पाठबंधारे प्रकल्प व त्या खालील क्षेत्र (जुन २०२४)**			
१	मोठे पाटबंधारे प्रकल्प	संख्या	१७	८६
	१.१ लाभक्षेत्र (निर्मित सिंचन क्षमता)	हजार हेक्टर	५९०	३१९४
२	मध्यम पाटबंधारे प्रकल्प	संख्या	५३	२९८
	२.१ लाभक्षेत्र (निर्मित सिंचन क्षमता)	हजार हेक्टर	३४९.१९	१०००
३	लघु पाटबंधारे प्रकल्प	संख्या	४३०	३३१३
	३.१ लाभक्षेत्र (निर्मित सिंचन क्षमता)	हजार हेक्टर	२५२.८३	१३६७
४	सिंचन विहिरीखाली भिजणारे क्षेत्र	हजार हेक्टर	३३४.७६	१३८६
सात	**पशुसंवर्धन (पशुगणना २०१९)**			
१	एकूण पशुधन	हजार	३९४४	३३०८०
२	गो जातीय	हजार	२०५२	१३९९३
३	महिषवर्गीय	हजार	४४७	५६०४
४	मेंढ्या व शेळ्या	हजार	१४१६	१३२८५
५	कोंबड्या व बदके	हजार	४२४६	७४२९८
आठ	**सहकार क्षेत्र - (संदर्भ वर्ष २०२४-२५)**			

दृष्टीक्षेपात नागपूर विभाग २०२४-२५				
अ.क्र.	**बाब**	**परिमाण**	**विभाग**	**महाराष्ट्र**
१	२	३	४	५
१	सहकारी संस्था	संस्था	१११७८	२२२१५४
२	प्राथमिक कृषी सहकारी पतसंस्था	संस्था	२११६	२०९६२
	२.१सभासद संख्या	हजार	१२५४.६१	६००००
	२.२दिलेली कर्ज	लाख रु.	१३४६९९.०१	१८६०७९०
	२.३ येणे कर्ज	लाख रु.	१०३४४२.१२	२१५७४३०
३	सहकारी दुग्धसंस्था	संस्था	५२०	१३६३५
नऊ	**वीज (३१-०३-२५अखेरीस)**			
१	विद्युतीकरण झालेली गावे	संख्या	७९०२	४१९२३
२	विज पुरवठा केलेले कृषी पंप संच	हजार	३३९.३५	४८६९
३	**विजेचा वापर**			
	३.१ घरगुती	दशलक्ष.कि.वॅ.तास	३५९९.५३	३७२११
	३.२ वाणीज्यीक	दशलक्ष.कि.वॅ.तास	६८१.९२	१६३०२
	३.३ औद्योगिक	दशलक्ष.कि.वॅ.तास	५४३२.३३	६५४५९
	३.४ कृषी	दशलक्ष.कि.वॅ.तास	१९९०.१६	३८४२८
	३.५ इतर	दशलक्ष.कि.वॅ.तास	१०३१.४७	८८२५
	३.६ एकूण (३.१ ते ३.५)	दशलक्ष.कि.वॅ.तास	१२७३६.४१	१,६६,२२५
दहा	**परिवहन व दळणवळण(संदर्भ २०२४-२५)**			
१	रेल्वे मार्गाची एकूण लांबी	कि.मी.	१३६४.८८	६,३११
२	रस्त्याने जोडेलेली गावे			
	२.१ बारमाही	संख्या	७५२७.००	४०१२२
	२.२ हंगामी	संख्या	०	०
३	**रस्त्याची लांबी (संदर्भ २०२४-२५)**			
	३.१ राष्ट्रीय महामार्ग	कि.मी.	२९४०.५४	१८,३६६
	३.२ राज्य महामार्ग	कि.मी.	४२०५.१०	३३,६१४
	३.३ प्रमुख जिल्हा मार्ग	कि.मी.	१०८६२.२५	७४,१७८
	३.४ इतर जिल्हामार्ग	कि.मी.	१५३७५.७६	४३,२२९
	३.५ ग्रामीण रस्ते	कि.मी.	२९२०६.९७	१५९,१३९
	३.६ एकूण (३.१ ते ३.५)	कि.मी.	६२६३५.६२	३,२८,५२६
अकरा	**नोंदणीकृत कारखाने व रोजगार -(संदर्भ २०२४-२५)**			
१	नोंदणीकृत कारखाने	संख्या	२०३३	३९,५४१
२	नोंदणीकृत चालू कारखाने	संख्या	२००९	३८,२५०
	(त्यांतील कामगार)	संख्या	२५०१४३	३,४७४,२६०
३	साखर कारखाने	संख्या	०.००	१७२
	(साखरेचे उत्पादन)	हजार मे. टन	०.००	११०,१८

दृष्टीक्षेपात नागपूर विभाग २०२४-२५				
अ.क्र.	**बाब**	**परिमाण**	**विभाग**	**महाराष्ट्र**
१	२	३	४	५
४	सहकारी सुत गिरण्या	संख्या	९.००	२१२
बारा	**शिक्षण क्षेत्र - (संदर्भ २०२४-२५)**			
१	**प्राथमिक शिक्षण**			
	१.१ एकूण शाळा	संख्या	९६७९	१,०४,४९९
	१.२ विद्यार्थी	हजार	१३२३	१४,५०१
	१.३ शिक्षक	हजार	३८	४९१
	१.४ प्रती शिक्षक विद्यार्थी	संख्या	३५	३०
२	**माध्यमिक शिक्षण**			
	२.१ एकूण शाळा	संख्या	३७८६	२८,९८६
	२.२ विद्यार्थी	हजार	६५०	६,३६२
	२.३ शिक्षक	हजार	४३	२४६
	२.५ प्रती शिक्षक विद्यार्थी	संख्या	१५.१२	२६
३	**उच्च शिक्षण**			
	३.१ संस्था	संख्या	७८३	४,२८८
	३.२ एकूण विद्यार्थी	हजार	३०६	१,०४०
४	**तांत्रिक व व्यवसाय शिक्षण**			
	४.१ व्यवसाय पदवी शिक्षण संस्था	संख्या	४३	१,००७
	(प्रवेश क्षमता)	संख्या	२१०८१	२,१०,२६६
	४.२ व्यवसाय पदविका शिक्षणसंस्था	संख्या	५०	१०८२
	(प्रवेश क्षमता)	संख्या	१३१९४	१,५४,९८७
	४.३ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संख्या	७८	४१९
	(प्रवेश क्षमता)	संख्या	१४८४२	९३,५३६
	४.४अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (विनाअनुदानित)	संख्या	१६६	५८८
	(प्रवेश क्षमता)	संख्या	१३५२४	५९,५२४
तेरा	**सार्वजनिक आरोग्य - (संदर्भ २०२४-२५)**			
१	रुग्णालये	संख्या	८८	५१७
२	दवाखाने	संख्या	२४७	८५१
३	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	संख्या	३४६	१,९३६
४	प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्रे	संख्या	१७२६	१०,७६५
५	प्राथमिक आरोग्य पथके	संख्या	५०	१२१
चौदा	**आदिवासी कल्याणकारी योजना - (संदर्भ २०२४-२५)**			
१	आदिवासी आश्रमशाळा	संख्या	२०८	१,०५१
२	(त्यांतील विद्यार्थी)	हजार	५४	४,५६,४४७

दृष्टीक्षेपात नागपूर विभाग २०२४-२५				
अ.क्र.	**बाब**	**परिमाण**	**विभाग**	**महाराष्ट्र**
१	२	३	४	५
पंधरा	**मागासवर्गीय कल्याणकरी योजना - (संदर्भ २०२४-२५)**			
१	मागासवर्गीयांसाठी वसतिगृहे	संख्या	४३३	२,८२९
२	(त्यांतील विद्यार्थी)	हजार	१८	१,४२,१२५
सोळा	**सार्वजनिक वितरण व्यवस्था (संदर्भ २०२४-२५)**			
१	रास्त भावाची दुकाने	संख्या	७५१०	५१,६७३
	पुरविलेला एकूण साठा			
२	२.१ गहु	लाख मे. टन	२.३१	१३,८०२
३	२.२ तांदूळ	लाख मे. टन	४.३३	२४,४०२
४	शासकीय गोदामे	संख्या	१९७	१,१८६
५	(साठवण क्षमता)	हजार मे. टन	१४७.१४	८,३४,७६०

****

दृष्टीक्षेपात विभाग २०२४-२५ जिल्हा निहाय

अक्र	बाब	परिमाण	नागपूर जिल्हा	वर्धा जिल्हा	गडचिरोली जिल्हा	चंद्रपूर जिल्हा	भंडारा जिल्हा	गोंदिया जिल्हा	नागपूर विभाग एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	७	९
१	भौगोलिक क्षेत्र २०११ जनगणना	चौ.कि.मी ०००	९.८९२	६.३०९	१४.४१२	११.४४३	४.०८७	५	५१.१४
२	पर्जन्य (सरासरी) २०२४	मि.मि.	१२०३	१०९६	१८०९.३	१३९८.३	१२४९.९७	१४८८.५	**१३७४**
३	प्रशासकीय विभाग								
	३.१) जिल्हे	संख्या	१	१	१	१	१	१	**६**
	३.२) तालुके	संख्या	१४	८	१२	१५	७	८	**६४**
	३.३) शहरे	संख्या	४१	१३	६	२३	१२	१०	**१०५**
	३.४) गावे	संख्या	१८५९	१३७६	१६७५	१७९२	८६४	९४२	**८५०८**
	३.४.१) वस्ती असलेले	संख्या	१६१७	९७३	१५०९	१४६३	७७१	८८३	**७२१६**
	३.४.२) निर्जन	संख्या	२४२	४०३	१६६	३२९	९३	५९	**१२९२**
४	स्थानिक संस्था (२०२३-२४)								
	४.१) महानगरपालिका	संख्या	१	०	०	१	०	०	**२**
	४.२) नगरपरिषद	संख्या	१५	६	३	१०	४	३	**४१**
	४.३) नगरपंचायत	संख्या	१३	४	९	७	३	५	**४१**
	४.४) कटकमंडळे	संख्या	१	०	०	०	०	०	**१**
	४.५) पंचायत समित्या	संख्या	१३	८	१२	१५	७	८	**६३**
	४.६) ग्रामपंचायत (गट ग्रा.प.धरून)	संख्या	७५९	५२१	४५८	८२५	५४१	५४८	**३६५२**
५	लोकसंख्या (२०११ जनगणना)								
	५.१) एकूण लोकसंख्या	संख्या ०००	४६५४	१३००	१०७३	२२०४	१२००	१३२३	**११७५४**
	५.१.१) पुरुष	संख्या ०००	२३८५	६६८	५४१	११२४	६०६	६६२	**५९८६**
	५.१.२) स्त्रिया	संख्या ०००	२२६९	६३२	५३१	१०८०	५९५	६६१	**५७६८**

दृष्टीक्षेपात विभाग २०२४-२५ जिल्हा निहाय

अक्र	बाब	परिमाण	नागपूर जिल्हा	वर्धा जिल्हा	गडचिरोली जिल्हा	चंद्रपूर जिल्हा	भंडारा जिल्हा	गोंदिया जिल्हा	नागपूर विभाग एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	७	९
५	५.२) ग्रामीण लोकसंख्या	संख्या ०००	१४७५	८७७	९५५	१४२९	९६७	१०९७	६८००
	५.२.१) ग्रामीण लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी	टक्केवारी	३१.६९	६७.४६	८९.००	६४.८४	८०.५८	८२.९२	५७.८५
	५.३) नागरी लोकसंख्या	संख्या ०००	३१७९	४२३	११८	७७५	२३४	२२६	४९५५
	५.३.१) नागरी लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी	टक्केवारी	६८.३१	३२.५४	११.००	३५.१६	१९.५०	१७.०८	४२.१६
	५.४) प्रक्षेपित लोकसंख्या (ऑक्टोबर २०२४)	संख्या	५४८२२५७	१४५२४७४	११५८३५८	२४७१३५२.१	१३१३३८०.७३८	१४४१६१३	१३३१९४३४.८४
	५.५) अनुसूचित जातीची लोकसंख्या								
	५.५.१) एकूण	संख्या ०००	८६८	१८९	१२१	३४८	२००	१७६	१९०२
	५.५.२) टक्केवारी (एकूण लोकसंख्येशी)	टक्केवारी	१८.६५	१४.५४	११.२८	१५.७९	१६.६७	१३.३०	१६.१८
	५.६) अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या								
	५.६.१) एकूण	संख्या ०००	४३८	१५०	४१५	३८९	८९	२१४	१६९५
	५.६.२) टक्केवारी (एकूण लोकसंख्येची)	टक्केवारी	९.४१	११.५४	३८.६८	१७.६५	७.४२	१६.१८	१४.४२
	५.१२) एकूण लोकसंख्या	हजार	४६५४	१३००	१०७३	२२०४	४०८७	१३२२	१४६४०
	५.१३) स्त्री पुरुष प्रमाण २०११	"000" पुरुषामागे स्त्रियांची संख्या	९५१	९४६	९८२	९६१	९८२	९९९	९६४
	५.१४) लोकसंख्येची घनता जनगणना	दर चौ. कि.मी.क्षेत्रा मध्ये	४७०	२०६	७४	१९३	२९४	२५३	२४०

दृष्टीक्षेपात विभाग २०२४-२५ जिल्हा निहाय

अक्र	बाब	परिमाण	नागपूर जिल्हा	वर्धा जिल्हा	गडचिरोली जिल्हा	चंद्रपूर जिल्हा	भंडारा जिल्हा	गोंदिया जिल्हा	नागपूर विभाग एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	७	९
	२०११	लोकसंख्या							
	५.१५) दशवर्षिय लोकसंख्या वाढ (२०११)	टक्केवारी	१४.४	५.१८	१०.५७	६.४	५.६५	१०.१४	९.३७
६	**साक्षरतेचे प्रमाण जनगणना २०११**								
	६.१) एकूण	टक्केवारी	८८.३९	८६.९९	७४.४	८०	८३.८	८५	**८४.५३**
	६.२) ग्रामीण	टक्केवारी	८१.९२	८४.२७	७२.५	७५.५	८२.१	८३.६	**८०.३२**
	६.३) नागरी	टक्केवारी	९१.३७	९२.६२	८९	८८.२	९०.७	९१.५	**९०.६४**
	६.४) एकूण पैकी पुरुष	टक्केवारी	९२.०९	९१.९२	८२.३	८६.८	९०.४	९२	**९०.०१**
	६.५) एकूण पैकी स्त्रिया	टक्केवारी	८४.५१	८१.८१	६६.३	७३	७७.१	७७.९	**७८.९**
७	**कृषी -२०२४-२५ (अस्थायी)**								
७.१	**७.१) पिका खालील क्षेत्र**								
	७.१.१) पिकाखालील निव्वळ क्षेत्र	हेक्टर ०००	५१४.०२६	४९८.२	२०८	४८३	२४६	१८९	**२१३८.२२**
	७.१.2) दूसोटा / तिसोटा क्षेत्र	हेक्टर ०००	१८६.२१९	४९	२४	९७	८८.७१	१०२	**५४६.९२**
	७.१.२) एकूण पिकाखालील क्षेत्र	हेक्टर ०००	७००.२४५	५४८	२३२	५८१	३३४.७१	२९१	**२६८६.९५**
७.२	**७.२) ओलीता खालील क्षेत्र**								
	७.२.१ निव्वळ ओलीत क्षेत्र	हेक्टर ०००	१७३.५८	२५२	७४	१३१	१४९.२१	१२१	**९००.७९**
	७.२.२ एकूण ओलीत क्षेत्र	हेक्टर ०००	३००.८२	२७५	८९	१७३	२१४.८७	२०६	**१२५८.६९**
७.३	**७.३) महत्वाच्या पिकाखालील क्षेत्र**								
	७.३.१) तृणधान्य	हेक्टर ०००	१८८.७३४	३२	१९४	२१७	२६७.७६	२४९	**११४८.४९**
	७.३.२) कडधान्य	हेक्टर ०००	१४५.७८	१४६	१४	१०५	५१.०३	१३	**४७४.८१**

दृष्टीक्षेपात विभाग २०२४-२५ जिल्हा निहाय

अक्र	बाब	परिमाण	नागपूर जिल्हा	वर्धा जिल्हा	गडचिरोली जिल्हा	चंद्रपूर जिल्हा	भंडारा जिल्हा	गोंदिया जिल्हा	नागपूर विभाग एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	७	९
	७.३.३) कापूस	हेक्टर ०००	२२१.२१८	२२०	१५	१८६	०.६७	०	६४२.८८
	७.३.४) ऊस	हेक्टर ०००	०.८३९	०.५	०	०.०२	१.७३	१	४.०८९
	७.३.५) तेलबिया	हेक्टर ०००	८८.५२४	१३८	३	६४	३.७७	३	३००.२९
७.४	**७.४) वहीत धारण (कृषी गणना २०१५-१६)**								
	७.४.१) २ हेक्टर पेक्षा कमी	हेक्टर ०००	२१२	१६१	९६	२०८	१४८	१४६	९७१
	७. ४.३) २ ते १० हेक्टर	हेक्टर ०००	३१४	२७२	१३२	३३३	६२	५९	११७२
	७. ४.४) १० हेक्टर पेक्षा जास्त	हेक्टर ०००	२८	२०.१३	१४	२३	९	४	९८.१३
७.५	**७.५) जमिनीचे वर्गीकरण (२२४-२५) (टिप - जमिनीचे वर्गीकरण यामध्ये नोंदविण्यात आलेली आकडेवारी मुख्य कार्यालयाकडून प्राप्त माहितीनुसार घेण्यात आलेली आहे.त्यामुळे मागील वर्षीच्या तुलनेत आकडेवारीमध्ये तफावत दिसून येत आहे.)**								
	७. ५.१) एकूण भौगोलिक क्षेत्र	हेक्टर ०००	९८९.२	६३१	९०२	११४४	३४२	५१८	४५२६.२
	७.५.२) जंगल व्याप्त क्षेत्र	हेक्टर ०००	२५६.९	४१	५८२	१७३	६१	१३८	१२५१.९
	७.५.३) जंगलव्याप्त क्षेत्राची एकूण भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी	टक्केवारी	२५.९७	६.५५	६४.५२	४२.३	१७.८३	२६.६४	२७.६६
७.६	**७.६) शेतीस उपलब्ध नसलेली जमीन**								
	७.६.१) बिगर शेती वापरा खालील	हेक्टर ०००	९९.९	२२	३१	४६	४४.७	१२	२५५.६
	७. ६.२) पडीत आणि लागवडीलायक नसलेली	हेक्टर ०००	३०.७	२८	२५	३६	४.९	२८	१५२.६
	एकूण	हेक्टर ०००	१३०.६	५०	५६	८२	४९.६	४०	४०८.२
७.७	**७.७) पडीत जमीन व्यतिरिक्त लागवड न केलेली इतर जमीन**								
	७.७.१) कायम गुरे चरण व इतर	हेक्टर ०००	५५.३	१२.१	उना	१६१	११.८	१४०	३८०.२
	७.७.२) झाडे - झुडपांखलील	हेक्टर ०००	८.१	१.३	उना	उना	उना	उना	९.४

दृष्टीक्षेपात विभाग २०२४-२५ जिल्हा निहाय

अक्र	बाब	परिमाण	नागपूर जिल्हा	वर्धा जिल्हा	गडचिरोली जिल्हा	चंद्रपूर जिल्हा	भंडारा जिल्हा	गोंदिया जिल्हा	नागपूर विभाग एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	७	९
	७.७.३) लागवडीलायक परंतु पडीत	हेक्टर ०००	३.५१	३.७	उना	उना	उना	उना	**७.२१**
७.८	**७.८) पडीत जमिनी**								
	७.८.१) चालू पड	हेक्टर ०००	२४.१	१४.७	७	३२	४.८	४	**८६.६**
	७. ८.२) इतर पड	हेक्टर ०००	२१.२	१४.३	१७	५४	०.९	६	**११३.४**
	७.८.३) जिल्ह्यातील एकूण रासायनिक खतांचे वाटप (२०२४-२५)	मे.टन " ०००"	२२१	१५३	७१	२०१	१३३.३८	१३१	**९१०.३८**
८	**जल सिंचन (२०२४-२५)अस्थायी**								
	८.१) पूर्ण झालेले पाटबंधारे प्रकल्प								
	८.१.१) मोठे प्रकल्प	संख्या	४	२	२	१	४	४	१७
	८.१.२) लाभ क्षेत्र	हेक्टर ०००	१३१	६९	५७	६५	१६९	९९	५९०
	८..२.१) मध्यम प्रकल्प	संख्या	१२	७	९	१०	८	७	५३
	८..२.२) लाभ क्षेत्र	हेक्टर ०००	५४	४५	३३	५५	७७.१९	८५	३४९.१९
	८..३.१) लघू प्रकल्प	संख्या	१९३	२५	२८	८८	५९	३७	४३०
	८..३.२) लाभ क्षेत्र	हेक्टर ०००	११२	२८	७.३१	४४	४३.५२	१८	२५२.८३
	८.१.२) सिंचन विहिरीखाली भिजणरे क्षेत्र	हेक्टर ०००	उ.ना.	११	१६	३९	५५.७६	४०	१६१.७६
९	**वीज (३१.३.२०२५)**								
	९.१) वीज पुरवठा केलेली गावे	संख्या	१९००	१३७६	१५०९	१४६३	७७१	८८३	७९०२
	९..२) विजेचे पंपसंच (स्थायी)	संख्या ०००	१०८	८२	२५	१७	५७.३५	५०	३३९.३५
	९.३) विजेचा वापर								
	९.३.१) घरगुती	दशलक्ष कि.वॅ.तास	१९५६	३५५	१७५	६२५.००	२४९.५३	२३९.००	३५९९.५३

दृष्टीक्षेपात विभाग २०२४-२५ जिल्हा निहाय

अक्र	बाब	परिमाण	नागपूर जिल्हा	वर्धा जिल्हा	गडचिरोली जिल्हा	चंद्रपूर जिल्हा	भंडारा जिल्हा	गोंदिया जिल्हा	नागपूर विभाग एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	७	९
	९.३.२) कृषीसाठी	दशलक्ष कि.वॅ.तास	५५३	२४२	१९४	२४५.००	३३१.१६	४२५.००	१९९०.१६
	९.३.३)ओद्यौगिक	दशलक्ष कि.वॅ.तास	३१५४	९६०	५४	११४०.००	४५.३३	७९.००	५४३२.३३
	९.३.४) वाणीज्यीक	दशलक्ष कि.वॅ.तास	४५६	४६	२१	९६.००	३२.९२	३०.००	६८१.९२
	९.३.५) इतर	दशलक्ष कि.वॅ.तास	६६०	३६	४०	२३६.००	३०.४७	२९.००	१०३१.४७
	९.३.५) एकूण	दशलक्ष कि.वॅ.तास	६७७९	१६४०	४८४	२३४२.००	६८९.४१	८०२.००	१२७३६.४१
१०	**पशुधन - २०१९**								
	१०.१) एकूण पशुधन	000 संख्या	७९८	४८४	८०९	७५०	५२२	५८१	३९४४
	१०.२) गोजातीय	000 संख्या	४१९	२७२	४५९	३९६	२१३	२९३	२०५२
	१०.३) महिषवर्गीय	000 संख्या	७२	४६	६६	६४	१०७	९२	४४७
	१०.४) शेळ्या-मेंढ्या	000 संख्या	३०५	१६५	२५८	२९०	२०२	१९६	१४१६
	१०.५) कोंबड्या ,बदके	000 संख्या	१३६५	२९२	१०१९	६७२	३१६	५८२	४२४६
११	**वाहतूक व दळणवळण (२०२४-२५)**								
	११.१) रेल्वे मार्गाची लांबी	कि.मी.	४१२.४२	३९७	१८.४६	२५६	१४०	१४१	१३६४.८८
	११.२) रस्त्याने जोडलेली गावे								
	११.२.१)बारमाही	संख्या	१६१७	१३७६	१३२४	१४९७	७७१	९४२	७५२७
	११.२.२) हंगामी	संख्या	०	०	०	०	०	०	०
१२	**उद्योग - २०२४-२५**								
	१२.१) नोंदणीकृत कारखाने	संख्या	१४०४	१५०	३३	२०९	१२७	११०	२०३३
	१२.२) नोंदणीकृत चालू कारखाने	संख्या	१३८१	१५०	३३	२०८	१२७	११०	२००९
	१२.३) चालू कारखान्यातील कामगार	संख्या	१७०३०३	२४२३८	१४६७	३९७०६	१०६७०	३७५९	२५०१४३

दृष्टीक्षेपात विभाग २०२४-२५ जिल्हा निहाय

अक्र	बाब	परिमाण	नागपूर जिल्हा	वर्धा जिल्हा	गडचिरोली जिल्हा	चंद्रपूर जिल्हा	भंडारा जिल्हा	गोंदिया जिल्हा	नागपूर विभाग एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	७	९
	१२.४) साखर कारखाने (कार्यरत)	संख्या	०	०	०	०	०	०	०
	१२.५) साखरेचे उत्पादन	हजार मे.टन	०	०	०	०	०	०	०
	१२.६) सहकारी सुत गिरण्या	संख्या	६	३	०	०	०	०	९
१३	**सहकार (२०२४ - २५)**								
	१३.१) प्राथमिक कृषी सहकारी पतसंस्था	संख्या	५८६	३०७	१३४	३९२	३६८	३२९	२११६
	१३.१.२) त्यातील सभासद	संख्या 000	२१५	१५४	४१	३०७	२२१	३१६.६१	१२५४.६१
	१३.१.३) प्राथमिक कृषी पतसंस्थानी केलेला पत पुरवठा	लाखात	१४७११	०	४३१८.३२	४५५३१.७	४६५४७.८२	२३५९०.१७	१३४६९९.०१
	१३.१.४) प्राथमिक कृषी पतसंस्थानी येणे कर्ज	लाखात	२३९५७	५७१०	१०८७.५५	२१०५८	२८०३९.५७	२३५९०	१०३४४२.१२
	१३.१.५) सहकारी दुग्धसंस्था	संख्या	४३	२३	१०	८	२८८	१४८	५२०
	१३ एकूण सहकारी संस्था	संख्या	४४३७	९५३	६५९	१४८१	१९३५	१७१३	११९७८
१४	**सार्वजनिक आरोग्य (२०२४-२५)**								
	१४.१) सार्वजनिक/ सर्वसाधारण रुग्णालये (ग्रामीण रुग्णालयासह)	संख्या	२१	१३	१४	१५	११	१४	८८
	१४.२) दवाखाने	संख्या	६८	३१	३३	३२	५२	३१	२४७
	१४.३) प्राथमिक आरोग्य केंद्र	संख्या	१०७	३३	५२	७२	३३	४९	३४६
	१४.४) प्राथमिक आरोग्य उपपकेंद्र	संख्या	३७०	१८३	३७६	३४१	१९३	२६३	१७२६
	१४.५) प्राथमिक आरोग्य पथके	संख्या	१	०	३३	८	०	८	५०
१५	**शिक्षण (वर्ष २०२३-२४)**								
	१५.१) प्राथमिक शिक्षण								

दृष्टीक्षेपात विभाग २०२४-२५ जिल्हा निहाय

अ.क्र	बाब	परिमाण	नागपूर जिल्हा	वर्धा जिल्हा	गडचिरोली जिल्हा	चंद्रपूर जिल्हा	भंडारा जिल्हा	गोंदिया जिल्हा	नागपूर विभाग एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	७	९
	१५.१.१) शाळा	संख्या	२६२२	१४७३	१५८८	१८३४	९३९	१२२३	९६७९
	१५.१.२) विद्यार्थी	संख्या 000	५५४	१३८	१२७	२२८	१२८	१४८	१३२३
	१५.१.३) शिक्षक	संख्या 000	१२	६	५	६	३	६	३८
	१५.१.४) प्रत्येक विद्यार्थीमागे शिक्षक	संख्या	४७	२२	२५	३८	४२.६७	२५	३५
	१५.२) माध्यमिक शिक्षण (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक)								
	१५.२.१) शाळा	संख्या	१३५८	४२८	४०३	८२८	३५२	४१७	३७८६
	१५.२.२) विद्यार्थी	संख्या "000"	२६७	६५	५७	११७	६७	७७	६५०
	१५.२.३) शिक्षक	संख्या 000	२१	२	३	११	४	२	४३
१५	१५.२.४)प्रत्येक विद्यार्थीमागे शिक्षक	संख्या	१३	३३	१७	११	१७	३८.५	१५
	१५.३) उच्च शिक्षण								
	१५.३.१) संस्था	संख्या	३३१	९०	६८	१०५	१०२	८७	७८३
	१५.३.२) विद्यार्थी	संख्या "000"	१६८	३०	१७	३८	२८	२५	३०६
	१५.४) आदिवासी आश्रम शाळा	संख्या	२५	७	९१	४४	७	३४	२०८
	१५.४.१) विद्यार्थी	संख्या "000"	८	२	२८	१३	२	१	५४
	१५.५) मागासवर्गीय वसतीगृह (शासकीय व अनुदा नित)	संख्या	१२७	४१	६७	७५	७१	५२	४३३
	१५.५.१) विद्यार्थी	संख्या "000"	६	२	२	३	३	२	१८
	१५.६) तांत्रिक शिक्षण								
	१५.६.१) ओद्यौगिक प्रशिक्षण संस्था								
	१५.६.१.१) शासकीय व शासन सहायित	संख्या	१७	८	१७	१८	८	१०	७८

दृष्टीक्षेपात विभाग २०२४-२५ जिल्हा निहाय

अक्र	बाब	परिमाण	नागपूर जिल्हा	वर्धा जिल्हा	गडचिरोली जिल्हा	चंद्रपूर जिल्हा	भंडारा जिल्हा	गोंदिया जिल्हा	नागपूर विभाग एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	७	९
	प्रवेश क्षमता	संख्या	३६७६	१३५२	२७८८	३६५२	१६००	१७७४	१४८४२
	१५.६.१.२) अशासकीय (खाजगी संस्था)	संख्या	७३	१४	०	३३	३३	१३	१६६
	प्रवेश क्षमता	संख्या	६२५६	१४५२	०	३००८	१९६८	८४०	१३५२४
	१५.६.२) तंत्रनिकेतने	संख्या	२०	५	१	१२	५	४	४७
	प्रवेश क्षमता	संख्या	५६७९	११२२	२१०	३६००	९००	९६०	१२४७१
	१५.६.३) अभियांत्रिकी महाविद्यालये	संख्या	३०	८	०	५	३	०	४६
	प्रवेश क्षमता	संख्या	१७७०८	१८४५	०	१८००	४५१	०	२१८०४
१६	**एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम**								
	१६) दारिद्र रेषेखालील कुटुंब ग्रामीण (२०११ गणनेनुसार)	लाख	१.३३	०.९	१.१३	०.५४	१.२	१.४४	६.५४
१७	**जिल्हा उत्पन्न अंदाज (२०२३-२४)**								
	१७.१)चालू किमतीनुसार								
	१.१) एकूण उत्पन्न(स्थूल)	रु.कोटी	२०२४३८	३६९१८	१८३७५	६२००७	२८५६४	३००६५	३७८३६७
	१.२) दरडोई एकूण उत्पन्न(स्थूल)	रु.	३७३०१०	२५५७५८	१५९२१३	२५२५४५	२१८५१३	२०९४७३	३२१२२०.५४८१
	१.३) एकूण उत्पन्न(निव्वळ)	रु.कोटी	१७५२५८	३२५७८	१६२५७	५४४७०	२५२८४	२६३२५	३३०१७२
	१.४) दरडोई एकूण उत्पन्न(निव्वळ)	रु.	३२२९२७	२२५६९१	१४०८६०	२२१८४६	१९३४१८	१८३४१४	२८०३०४.६५३४
	१७.२) स्थिर किमतीनुसार								
	१.१) एकूण उत्पन्न(स्थूल)	रु.कोटी	१२२८६९	२२०७२	१०९२१	३७४७०	१६९१९	१७९७९	२२८२३०

दृष्टीक्षेपात विभाग २०२४-२५ जिल्हा निहाय

अक्र	बाब	परिमाण	नागपूर जिल्हा	वर्धा जिल्हा	गडचिरोली जिल्हा	चंद्रपूर जिल्हा	भंडारा जिल्हा	गोंदिया जिल्हा	नागपूर विभाग एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	७	९
	१.२) दरडोई एकूण उत्पन्न(स्थूल)	रु.	२२६३९६	१५२९१०	९४६३०	१५२६०९	१२९४३०	१२५२६६	१९३७५९
	१.३) एकूण उत्पन्न(निव्वळ)	रु.कोटी	१०५६१७	१९३२७	९५८३	३२७०६	१४८४५	१५६०८	१९७६८६
	१.४) दरडोई एकूण उत्पन्न(निव्वळ)	रु.	१९४६०८	१३३८९२	८३०३५	१३३२०६	११३५६५	१०८७४५	१६७८२८.६०३६
१८	**रस्त्याची लांबी**								
	१) राष्ट्रीय महामार्ग	कि.मी.	८०४.५	५२३	६०४.१	४२९.२	२९७.७४	२८२	२९४०.५४
	२) राज्य महामार्ग	कि.मी.	८६९.८६	७९३	१०२४.७२	७२३.२९	४३१.२३	३६३	४२०५.१
	३) प्रमुख जिल्हा महामार्ग	कि.मी.	३२०८	१०४८	१२३८.४८	३३०३.६	७११.१७	१३५३	१०८६२.२५
	४) इतर जिल्हा महामार्ग	कि.मी.	६३०२	२१४९	१७०८.०९	१२३७.५४	२२७८.१३	१७०१	१५३७५.७६
	५) ग्रामीण रस्ते/इतर रस्ते	कि.मी.	९५३८	२३१९	४९८१.५९	४६०५.८६	३३५२.५२	४४१०	२९२०६.९७
	एकूण	कि.मी.	२०७२२.३६	६८७७	९५५६.९८	१०२९९.४९	७०७०.७९	८१०९	६२६३५.६२
१९	१९.१) एकूण रास्त धान्य दुकानांची संख्या	संख्या	१९९२	८८७	११९७	१५४५	८९०	९९९	७५१०
	पुरविलेला एकूण साठा								
	१९.२.१गहू	मे.टन	७७६२३	२६५७२	२५३५७	४७२१८	२२०२२	२९३८०	२२८१७२
	१९.२.२तांदूळ	मे.टन	१५३२७२	५२८७२	४४००८	८०७९४	५२५१६	४९७८७	४३३२४९
	शासकीय गोदामे	संख्या	५१	१८	४३	३८	२७	२०	१९७
	शासकीय गोदामे (साठवणूक क्षमता)	संख्या	४१	११.३५	२५.०५	२४.४	३१.३४	१४	१४७.१४

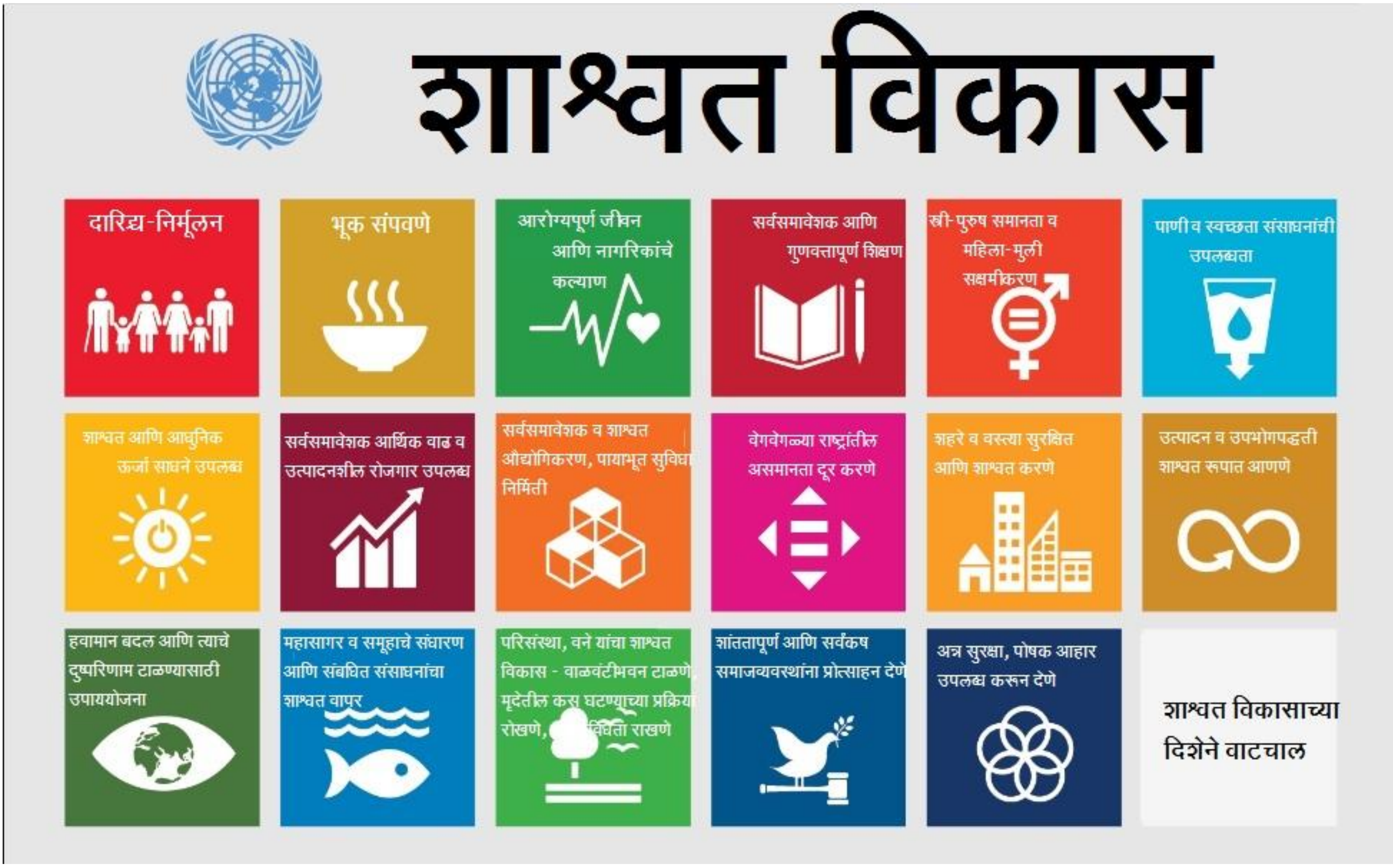

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय,
नियोजन विभाग,महाराष्ट्र शासन,
प्रादेशीक कार्यालय,नागपूर.